

4.3 Геоепідеміологія окремих захворювань населення Сумської області (Україна)

Сучасний стан захворюваності населення як України, так і Сумської області зокрема, викликає занепокоєння не лише у медиків, а й у біологів, екологів, економістів, географів, соціологів та фахівців іншого профілю. Загальновідомо, що стан здоров'я населення будь-якої території залежить від багатьох факторів, зокрема від соціально-економічної ситуації, рівня медичного обслуговування, екологічної ситуації тощо. Сукупність всіх цих факторів за останні роки призвела до зростання деяких нозологій в Сумській області, що негативно позначиться в майбутньому на демографічній, соціальній та економічній ситуації у регіоні. Тому вивчення територіальних відмінностей захворюваності населення має важливе значення для розробки шляхів удосконалення організації медичної допомоги населенню.

Структура захворюваності населення Сумської області в цілому відображає загальноукраїнські тенденції. У структурі поширеності хвороб, серед населення регіону перше місце посідають хвороби системи кровообігу, друге місце – хвороби органів дихання, третє – хвороби органів травлення та розлади харчування. За рівнем первинної захворюваності лідерами є хвороби органів дихання, друге місце посідають захворювання системи кровообігу, на третьому місці знаходяться травми, отруєння та інші наслідки дії зовнішніх причин [235]. Зрозуміло, що саме на цих патологіях в основному зосереджена увага науковців. Однак, загальну медичну картину формують й інші захворювання, вивчення яких також є важливим аспектом при розробці стратегії розвитку регіональної системи охорони здоров'я. У даній роботі буде висвітлено результати дослідження хвороби сечостатевої системи, шкіри та підшкірної клітковини, а також хвороби вуха та соскоподібного відростка.

Вивчаючи загалом захворюваність і поширеність хвороб названих вище трьох груп серед жителів Сумської області протягом 2009-2019 рр., було

встановлено зростання їх поширеності на 0,91% та зниження первинної захворюваності на 5,31%.

Хвороби сечостатевої системи у структурі захворювань за поширеністю посідають 6 місце, а за первинною захворюваністю – 3 місце. Серед факторів, що спричиняють розповсюдження цих, варто виділити: низький рівень медоглядів, невпорядковане статеве життя, порушення правил самогігієни, самолікування хворих, відсутність кваліфікованих медичних працівників у сільській місцевості [236] тощо. Однак поширеність хвороб сечостатевої системи за період 2009-2019 рр. скоротилася на 0,47%, а первинна захворюваність – на 4,9% (рис. 1). У структурі поширеності хвороб сечостатевої системи 17,8% припадає на хвороби передміхурової залози, 16,9% – на інфекції нирок, на третьому місці знаходяться незапальні хвороби шийки матки – 13,8% від усіх нозологій цієї групи [236].

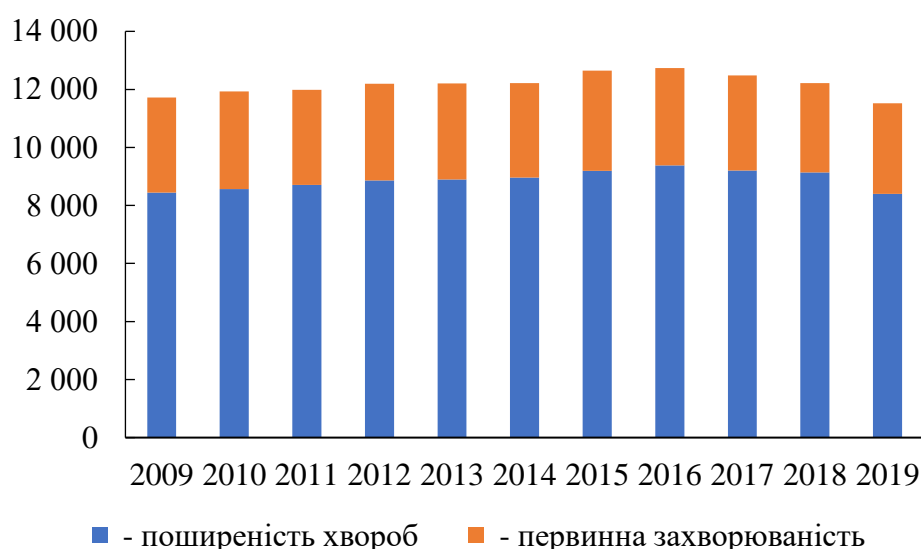


Рисунок 1. Динаміка первинної захворюваності та поширеності хвороб сечостатевої системи серед населення Сумської області протягом 2009-2019 років (випадків на 100 тис. населення)

За досліджуваній період у 9 районах області поширеність хвороб сечостатевої системи зросла, особливо серед мешканців Роменського (на 49,3%) та Буринського (на 22,57%) районів. Найбільше покращення ситуації зафіксоване у Сумському (скорочення на 25,13%) та Ямпільському (на 28,21%) районах. Первинна захворюваність даними патологіями зросла у 7 районах

області, а найбільше у м. Суми (на 10,89%) та Середино-Будському районі (на 19,23%). Натомість у більшості районів відзначається скорочення кількості вперше встановлених діагнозів захворювань сечостатевої системи, особливо серед жителів Липоводолинського (на 54,06%), Ямпільського (на 55,57%), Сумського (на 57,14%) та Великописарівського (на 64,52%) районів.

У 2019 р. найбільш поширені патології сечостатевої системи були серед мешканців Роменського (14 144,96), Конотопського (12 298,09), Буринського (11 819,61 випадків на 100 тис. осіб) районів. Найнижчі показники загальної захворюваності характерні для таких районів, як Глухівський (4 887,27), Великописарівський (4 441,88), Ямпільський (4 226,63) та Сумський (3 848,43 на 100 тис. населення).

За даними медичної статистики, у 2019 р. найбільше вперше встановлених діагнозів хвороб сечостатевої системи фіксувалися у м. Суми (4 583,58 випадків на 100 тис. населення), Кролевецькому (4 545,33), Конотопському (4 391,5) районах. Найменше у 2019 р. на хвороби сечостатевої системи захворіло населення Великописарівського (763,19) та Сумського (699,86 випадків на 100 тис. осіб) районів.

Хвороби шкіри та підшкірної клітковини за поширеністю серед населення знаходяться на 10 місці, а за первинною захворюваністю – на 4 місці.

До цих захворювань належить група хвороб, які характеризуються ураженням шкірного покриву, нігтів, волосся і видимих слизових оболонок організму. Етіологія хвороб шкіри різноманітна і може бути спричинена як екзогенними, так і ендогенними факторами. До чинників першої групи належать фізичні травми (пошкодження різними предметами, як тупими, так і гострими, вплив на шкіру тепла і холоду, агресивних випромінювань, електричного струму тощо), вплив навколишнього середовища (надмірно вологе повітря, холод, мороз, сухість повітря, сонячна активність), інфекції (різноманітні бактерії, грибки, віруси), укуси комах, хімічні речовини, соціальні фактори – злидні, погане харчування. Невідповідні умови життя, війна, також можуть бути причиною деяких хронічних захворювань (проказа, туберкульоз шкіри).

До другої групи чинників належить спадковість, ослаблена імунна система, судинна патологія, надмірне вживання ліків, алергії, аутоімунні процеси, запалення, патології ендокринної та нервової систем, хронічні і гострі хвороби (туберкульоз, хронічний тонзиліт, системні хвороби), гіповітаміноз, порушення обмінних процесів тощо [236].

У структурі нозологій цього типу за поширеністю серед населення лідирують інфекції шкіри та підшкірної клітковини, на другому місці знаходяться контактні дерматити, третє місце займає атопічний дерматит [236].

Протягом 2009-2019 рр. поширеність захворювань шкіри та підшкірної клітковини серед мешканців Сумської області скоротилася на 6,07% і у 2019 р. становила 3 298,48 випадків на 100 тис. осіб (рис. 2).

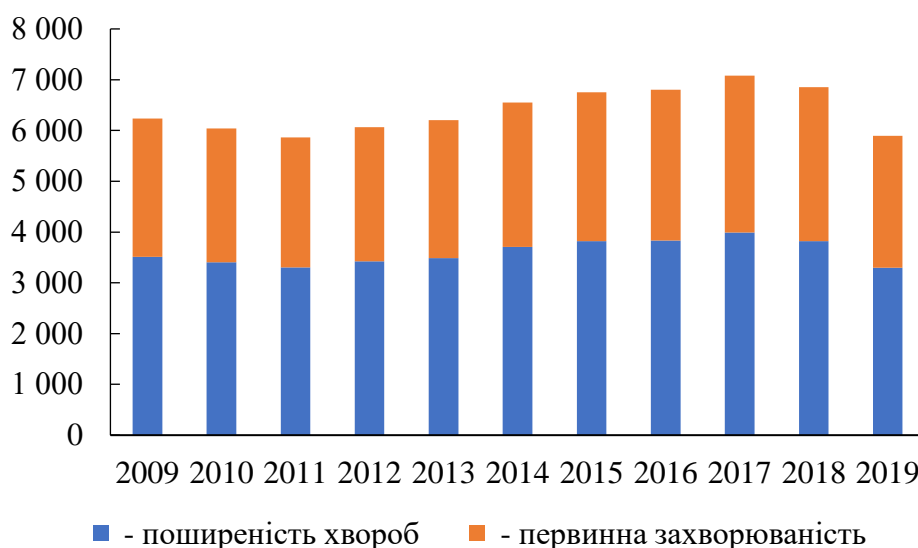


Рисунок 2. Динаміка первинної захворюваності та поширеності хвороб шкіри та підшкірної клітковини серед населення Сумської області протягом 2009-2019 років (випадків на 100 тис. населення)

Серед районів області найбільше скорочення загальної захворюваності населення на дану групу нозологій спостерігалось у м. Суми (на 25,81%), Сумському (на 37,26%), Ямпільському (на 25,55%) та Глухівському (на 14,43%), у той час як серед жителів 10 районів фіксується її зростання, яке було найбільшим серед мешканців Лебединського (на 51,12%), Середино-Будського (на 68,74%) та Путивльського (на 90,67%) районів.

За підсумками 2019 р. найбільшою поширеністю хвороб шкіри та підшкірної клітковини була у 5 адміністративно-територіальних одиницях регіону – м. Суми (4 429,91), Лебединському (4 212,8), Охтирському (3 734,79), Конотопському (3 657,73) та Кролевецькому (3 628,69 випадків на 100 тис. осіб) районах. Найменше ці захворювання поширені серед жителів у Ямпільського (1 920,41), Сумського (1 479,21) та Великописарівського (1 350,68 на 100 тис. осіб) районах.

Також за досліджуваний період скоротилася й первинна захворюваність – на 4,68%. Особливо суттєве скорочення зареєстровані у Липоводолинському (на 27,41%), Сумському (на 27,2%), Глухівському (на 22,14%) та Тростянецькому (на 21,54%) районах, у той час як у 8 інших районах відзначається зростання захворюваності на хвороби шкіри. Лідерами за зростанням цього показника є Лебединський (зросла на 57,11%), Середино-Будський (на 65,2%) та Путивльський (на 69,69%) райони. У 2019 р. найбільше нових випадків захворювань шкіри та підшкірної клітковини виявлено серед мешканців м. Суми (3 686,45), Охтирського (3 352,93), Кролевецького (2 871,59), Конотопського (2 853,07) та Лебединського (2 608,25 випадків на 100 тис. осіб) районів. Найменше діагностовано даних захворювань у населення Ямпільського (1 443,56), Сумського (1 335,81) та Великописарівського (889,47 на 100 тис. осіб) районів.

Хвороби вуха та соскоподібного відростка є однією з патологій, що суттєво впливає на якість життя населення, спричиняється зниження слуху. Погіршення слухової функції знижує адаптацію людини у навколишньому середовищі. Головною причиною, що призводить до погіршення слуху, є гострі захворювання середнього вуха, які складають близько 28-35% серед хвороб ЛОР-органів. Запалення середнього вуха викликається, як правило, зовнішнім інфікуванням [237].

За поширеністю хвороб вуха та соскоподібного відростка область знаходиться на 12 місці, а за первинною захворюваністю – на 8 місці серед регіонів України. У 2019 р. поширеність хвороб вуха та соскоподібного відростка становила 2 432,95 на 100 тис. мешканців Сумської області, а первинна

захворюваність – 1 701,31 випадків на 100 тис. осіб. Поширеність даної патології у регіоні за 2009-2019 рр. скоротилася на 10,75% (рис. 3). Серед адміністративно-територіальних одиниць найсуттєвіше скорочення цих хвороб зафіксовано у Глухівському (на 40,28%), Недригайлівському (на 80,94%), Середино-Будському (на 81,03%) та м. Суми (на 40,07%). Однак, у 10 районах області вона зросла, особливо серед жителів Путивльського (в 1,7 рази), Ямпільського (в 1,3 рази) та Роменського (на 80,78%) районів. Первинна захворюваність також знизилася – на 6,16%. Найбільшою позитивною динаміка зниження первинної захворюваності на даної патології фіксувалася у Глухівському (на 41,47%), Недригайлівському (на 79,66%) та Середино-Будському (на 92,88%) районах. Однак, у 9 районах області фіксується її зростання, особливо у Путивльському (вдвічі) та Ямпільському (в 1,7 рази) районах.

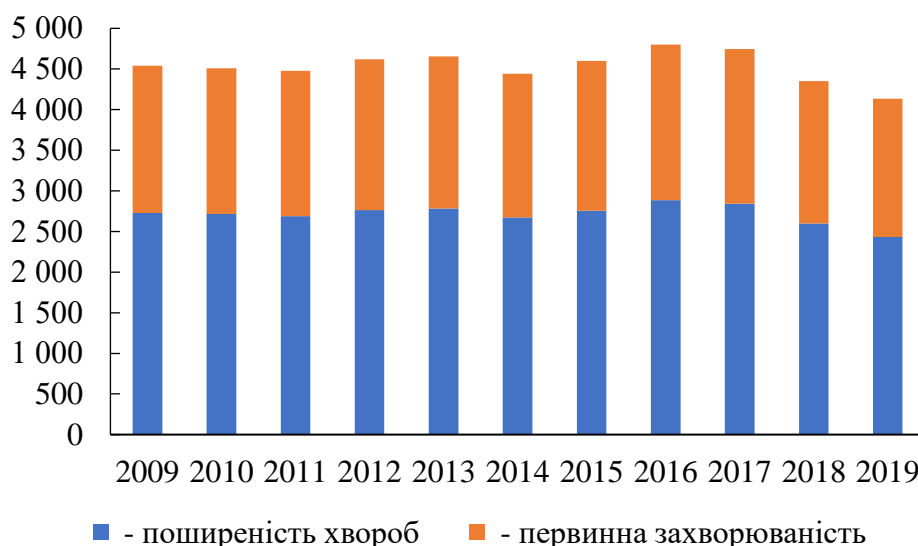


Рисунок 3. Динаміка первинної захворюваності та поширеності хвороб вуха та соскоподібного відростка серед населення Сумської області протягом 2009-2019 років (випадків на 100 тис. населення)

На початок 2020 року в області найбільш поширені хвороби вуха та соскоподібного відростка були серед жителів Роменського (3 996,32 випадків на 100 тис. населення), Кролевецького (3 474,57), Буринського (3 377,03) та Тростянецького (3 335,39 випадків на 100 тис. осіб) районів. У 2019 році лідерами за кількістю вперше встановлених випадків даної патології серед

населення були Роменський (3 301,25), Тростянецький (2 681,22) та Кролевецький (2 190,2 на 100 тис. осіб) райони.

Отже, в ході дослідження було встановлено, що поширеність проаналізованих хвороб нами трьох груп нозологій серед жителів Сумської області за 2009-2019 роки зросла, а первинна захворюваність навпаки – скоротилася. Однак у розрізі окремих нозологій ситуація виглядає більше диференційовано.

Поширеність хвороб сечостатевої системи та первинна захворюваність на них в цілому скоротилася. Однак, у 9 районах області поширеність зросла, особливо серед населення Роменського та Буринського районів. У 7 районах області зросла первинна захворюваність на дані патології, особливо у м. Суми та Середино-Будському районі. У 2019 р. найбільш поширеними патології сечостатевої системи були серед жителів Роменського, Конотопського, Буринський районів. За кількістю вперше встановлених діагнозів даного захворювання лідирують мешканці м. Суми, Кролевецького та Конотопського районів.

Протягом 2009-2019 рр. поширеність хвороб шкіри та підшкірної клітковини серед мешканців Сумської області в цілому скоротилася. Однак серед жителів 10 адміністративних одиниць фіксується її суттєве зростання, передусім серед населення Лебединського, Середино-Будського та Путивльського районів. Так само у 8 районах відзначається зростання первинної захворюваності хвороби шкіри та підшкірної клітковини, особливо серед жителів Лебединського, Середино-Будського та Путивльського районів.

Поширеність хвороб вуха та соскоподібного відростка в цілому в регіоні скоротилася, але у 10 районах області вона навпаки зросла, особливо серед жителів Путивльського, Ямпільського та Роменського районів. На початок 2020 року найбільш розповсюдженими ці хвороби були серед жителів Роменського, Кролевецького, Буринського та Тростянецького районів. Так само в цілому знизилася і первинна захворюваність, однак у 9 районах області фіксується її зростання, особливо у Путивльському та Ямпільському. У 2019 році лідерами за

кількістю вперше встановлених випадків даної патології серед населення лідерами були Роменський, Тростянецький та Кролевецький райони.

Зазначені вище адміністративні одиниці потребують більш пильної уваги з боку органів управління, метою якої є зниження захворюваності населення на дані патології у проблемних районах. Результати дослідження можуть бути використані їхніми місцевими органами влади для розробки профілактичних заходів, аби запобігти зростанню рівня розповсюдженості даних патологій.

Корнус О., Корнус А., Шищук В., Скиба О., Данильченко О. Геоепідеміологія окремих захворювань населення Сумської області (Україна) [Текст] // Trends in the development of Medicine, Biology and Pharmacy: collective monograph Rusnak I., Suthar A., Kulachek V., Kulachek Y., etc. - Boston: Primedia eLaunch, 2021. Part 4, subpart 4.3. - P. 167-174 [254 p.]. DOI: 10.46299/ISG.2021.MONO.MED.I